

Länsstyrelsen
Norrbotten

Yttrande

1 (6)

Datum
2024-05-13

Diarienummer
2927-2024

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.nm@regeringskansliet.se

Begäran om yttrande över Betänkandet Areella näringar vid vatten (SOU 2023:103)

Er beteckning: KN2024/00156

Sammanfattning

Det är generellt positivt att en översyn görs av bestämmelserna med syftet att förbättra förutsättningarna för näringsidkare, särskilt småskaliga lantbrukare. Det är en mycket viktig fråga för utvecklingen av landsbygden och de gröna näringarna i länet, vilket i sin tur är centralt för att nå den regionala livsmedelsstrategins mål om bland annat ökad produktion av norrbottnisk mat och höjd livsmedelsberedskap i Norrbotten. Det hade dock varit önskvärt att utredningen fokuserade på vilka effekter olika typer av markanvändning har och vilken markanvändning som borde kunna tillåtas eller borde undvikas inom strandzonen i stället för att fokusera på vilka näringar som kan undantas eller ges dispens.

De vägledningarna som Naturvårdsverket föreslås ta fram bedöms vara nödvändiga. För att kunna göra en likartad bedömning är det viktigt att förtydliga vad som innefattas i termerna jordbruket, fisket, vattenbruket, skogsbruket och renkötseln mm samt hur den föreslagna nya dispensgrunden ska tillämpas. Gränsdragning som ska göras gäller flera av rekvisiten: *bostadsändamål, småskalig förvärvsverksamhet som ska bedrivas varaktigt, ska bedrivas på landsbygden, för sin funktion ha fördel av det strandnära läget, bedömning av omsättningskravet*. Sammantaget kan det innebära en svår avvägning och bedömning för de insatser som ska ge vägledning och stöd i dessa frågor.

Dessa vägledningarna bör vara på plats innan den nya lagstiftningen träder i kraft för att minska den ökade arbetsbelastningen hos länsstyrelser och kommuner som lagförslagen kan tänkas innebära.

Det är något oklart varför undantagsbestämmelsen från strandskyddet i 7 kap. 16 § 1 miljöbalken hanteras i en separat utredning som föregår den utredning som enligt uppgift ska

tillsättas för att ytterligare reformera strandskyddet. Det kan finnas fördelar med ett samlat helhetsgrepp för att reformera strandskyddet. Med dagens regelverk finns möjligheter att tillämpa särskilt skäl LIS, möjlighet finns att beakta om ett strandnära läge bidrar till utvecklingen av landsbygden.

Vilken effekt den föreslagna ändringen kan ha på strandskyddets syfte om att bevara goda livsvillkor för växt- och djurliv kommer enligt förslaget till stor del bero på hur vattenbruk och vattenverksamhet hanteras i övrig lagstiftning. Utredningen påpekar att det idag finns regelverk för samråd, anmälan och tillstånd för vattenbruk och miljöfarlig verksamhet som i stora delar hanterar de miljömässiga aspekterna av strandskydd. Även detta verkar vara under utredning, senast i Fiske- och vattenbruksutredningen (N 2022:06). Det är därför svårt att bedöma vilka effekter den föreslagna lagändringen skulle kunna ha på de värden för växt- och djurliv som strandskyddsbestämmelserna avser att skydda.

Avsnitt Vattenbruk bör omfattas av undantagsbestämmelsen

En tydlig definition krävs

Hur frågan ska lösas om något som kan styrka lagligheten vid tillämpning av undantagsregeln utan dispensansökan ska hanteras vore värdefullt att se över.

När det gäller undantaget för den areella näringen finns redan idag otydligheter och frågor som uppstår vid tillämpning exempelvis för byggnader i områden som omfattas av rennäring. När en åtgärd inte kräver dispens enligt undantaget för de areella näringarna uppges problem med att det saknas något som kan styrka lagligheten. Detta kan även bli fallet för den föreslagna dispensgrunden för vattenbruk.

De miljömässiga aspekterna av strandskydd måste fortsatt beaktas

Idag finns regelverk för samråd, anmälan och tillstånd för vattenbruk och miljöfarlig verksamhet som, enligt utredningen, till stora delar hanterar de miljömässiga aspekterna av strandskydd.

Det bör ytterligare förtydligas att exempelvis för bryggor, pirar, kajer som nämns på flera ställen, så berörs inte bara strandskyddet. Denna typ av anläggningar är även vattenverksamhet som

fortfarande kräver olika typer av samråd, anmälan och tillstånd även om de undantas från regelverket kring strandskydd.

Vilken effekt den föreslagna ändringen kan ha på strandskyddets syfte att bevara goda livsvillkor för växt- och djurliv hänger i detta förslag till stor del på hur vattenbruk hanteras i övrig lagstiftning, vilket även detta verkar vara under utredning i Fiske- och vattenbruksutredningen. Det är därför svårt att bedöma vilka effekter den föreslagna lagändringen skulle kunna ha på de värden för växt- och djurliv som nuvarande strandskyddsbestämmelser avser att skydda.

Avsnitt Vägledning kring tillämpningen bör tas fram

Att ta fram tydlig vägledning är av största vikt

De vägledningar som Naturvårdsverket föreslås ta fram bedöms vara nödvändiga för att kunna göra en likartad bedömning av vad som innefattas i termerna jordbruket, fisket, vattenbruket, skogsbruket och renskötseln

Gränsdragningar som ska göras gäller i olika delar av förslaget flera av rekvisiten: bostadsändamål, småskalig förvärvsverksamhet som ska bedrivas varaktigt, ska bedrivas på landsbygden, för sin funktion ha fördel av det strandnära läget, bedömning av omsättningskravet. Sammantaget kan det innebära en svår avvägning och bedömning för de insatser som ska ge vägledning och stöd i dessa frågor.

En vägledning bör vara på plats innan den nya lagstiftningen träder i kraft för att minska den ökade arbetsbelastningen hos länsstyrelser och kommuner som lagförslagen kan tänkas innebära. Med tanke på den strama budget som Naturvårdsverket står inför just nu är det viktigt att resurser sätts in i ett tidigt skede för att Naturvårdsverket ska kunna ha möjlighet att ta fram sådana vägledningar.

Avsnitt Det bör införas ett nytt särskilt skäl till dispens för småskaliga förvärvsverksamheter på landsbygden

Effekten av åtgärden borde stå i fokus, inte vem som utför den.

Utgångspunkten för en dispens borde inte vara vilken näring som bedrivs i strandskyddsområdet, utan i stället vad åtgärden har för effekt på växt- och djurliv samt friluftsliv.

Alla former av grävningar, upplag eller andra åtgärder där vegetationen tas bort eller hydrologin påverkas i strandområdet leder till att förhållandena förändras radikalt. Livsmiljöer för växt- och djurliv försvinner. Med tanke på att jord- och skogsbruk tillåts utan förbehåll inom strandskyddsområden är det inkonsekvent att markägare inte även får bedriva småskalig förvärvsverksamhet. Småskalig verksamhet har troligen mindre påverkan på strändernas ekologi än vad jord- och skogsbruk har, förutsatt att verksamheten inte omfattar åtgärder som förändrar förutsättningarna för växt- och djurliv.

Nuläget bör beaktas vid dispens

För att få ett korrekt beslutsunderlag vid handläggning av en dispensansökan ska den senaste karteringen av exploatering i Sverige ska användas, tillsammans med kartmaterial och flygbilder.

I utredningen nämns att exploateringen av landets stränder ökar. Där hade det kunnat nämnas att exploateringsgraden varierar mellan olika typer av stränder och även på olika platser i landet.

Trots att vi i Sverige under lång tid haft strandskyddsbestämmelser så har vi en betydande exploatering längs vissa stränder. Exempelvis är större delen av fastlandskusten hårt exploaterad. På sådana platser går det att ifrågasätta om ytterligare lättnader av strandskyddet är lämpligt om växt- och djurliv ska kunna bevaras.

Utredningen hänvisar på sidan 81 till en kartering av exploatering av stränder i Sverige som länsstyrelserna tagit fram. Man hänvisar till rapporten *Exploatering av stränder 2013–2018 – Jämförande statistik på läns- och kommunnivå* med tillhörande kartberättelse och kartsnitt.

Här måste skrivningen ändras, eftersom det nu finns ett uppdaterat underlag. Dessutom finns inte det äldre underlaget längre tillgängligt. Hänvisa i stället till *Exploatering av stränder i Sverige 2013–2023* med tillhörande kartberättelse och kartsnitt. Alla underlag finns tillgängliga via [Exploatering av stränder i Sverige - Regional miljöövervakning \(regionalmiljoovervakning.se\)](https://www.regionalmiljoovervakning.se).

Karteringen behöver också kompletteras med annat underlag som exempelvis kartor och flygbilder om det ska vara möjligt att få en total bild av olika typer av exploateringar i strandzonen. Exempelvis så kommer hårdgjorda ytor eller hamnar inte med i karteringen om de ligger utanför områden som är bebyggda. Påverkan av areella näringar som skogs- och jordbruk eller vattenkraftsutbyggnad omfattas inte heller av karteringen.

Avsnitt Omsättningskravet justeras, men tas inte bort

Länsstyrelsen i Norrbotten anser att förändringarna som gäller omsättningskravet är positivt. Förslaget kan bidra till att fler företag kan etableras, vilket är en av effekterna som ska uppnås enligt livsmedelsstrategins mål.

Avsnitt Det funktionella kravet förtydligas

Även här krävs tydlig vägledning

Det är positivt att 7 kap 16 § 1 ändras och förtydligas och kompletteras med termen funktionellt samband. Det är dock viktigt att vägledningen exemplifierar vilka åtgärder som inryms i termen och hur ska det ska bedömas. Det råder osäkerhet i frågan om vad som krävs för att visa att åtgärden för sin funktion måste finnas eller vidtas inom strandskyddsområdet, och att placeringen inte kan ske på annan plats.

Allmänna synpunkter

Förslagets konsekvenser i förhållande till övriga dispensskäl enligt 7 kap 18 c § har inte tagits med i utredningen. Även om utredningen bedömer att antalet byggnader och anläggningar inom strandskyddat område på landsbygden kommer att öka i begränsad mån till följd av föreslagna bestämmelser, är det viktigt att utredningen belyser förslagets konsekvenser utifrån inverkan på

dispenser som prövas med stöd av 7 kap 18 c § 2, - till exempel andrarads etableringar.

Konsekvenser behöver även belysa vad som gäller för området efter att verksamheten som beviljats dispens läggs ner.

Bakgrundsinformation

Yttrandet har beretts gemensamt av flera enheter på myndigheten för att täcka in hela Länsstyrelsens breda kompetens. De enheter som deltagit är Landsbygdsenheten, Miljöanalysenheten, Naturmiljöenheten samt enheten för Samhällsplanering och kulturmiljö.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Lotta Finstorp med handläggare Anja Weinz som föredragande.

I den slutliga handläggningen har också Eva-Lotta Nordkvist, Nelli Flores Nilsson samt Tina Nilsson medverkat.